

FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 16 ta' Frar 2023

Appell numru 115/2022

Il-Pulizija

vs.

Godfrey CASHA

Il-Qorti rat is-segwent:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell ta' Godfrey CASHA (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 515156M) minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) nhar it-28 ta' Frar 2022 fejn gie mixli talli:

Nhar it-28 ta' April 2021 għall-ħabta tal-7.45hrs ġewwa Franklyn, Triq Ninu Cremona, Paola, mingħajr il-ħsieb li jisraq jew li jagħmel ħsara kontra l-ligji iżda biss biex jeżercita dritt li jippretendi li għandu, ġiegħel bl-awtorita' tiegħu nnifsu lil xi ħadd iħallas dejn, jew jesegwixxi obligazzjoni, tkun li tkun jew fixkel lil xi ħadd fil-pusses ta' ħwejġu, jew iħott bini, jew kiser il-mixi tal-ilma jew b'xi mod ieħor, kontra l-ligji, indaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor u dan bi ksur tal-artikolu 85(1) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

Kif ukoll talli għamel ingurja jew hedded lill-ħaddieħor tax-xorta li mhux imsemmijin f'banda oħra f'dan il-Kodiċi jew jekk kien ipprovokat, ingurja b'mod li ħareġ barra mil-limiti tal-provokazzjoni lil Jason Cachia u dan bi ksur tal-Artikolu 339(1)(e) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, wara li rat l-Artikoli 85(1) u 339(1)(e) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, sabiet lil Godfrey CASHA mhux ħati tat-tieni imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu u lliberatu minn kull ħtija u piena dwarha filwaqt li sabitu ħati tal-ewwel imputazzjoni hekk kif miġjuba kontra tiegħu u lliberatu bil-kondizzjoni li ma jagħmilx reat ieħor fi żmien sitt xhur mid-data tas-sentenza skont l-Artikolu 22(1) tal-Kapitolu 446 tal-Liġijiet ta' Malta. Ukoll, il-Qorti, wara li rat id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 377(3) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta ordnat lill-imputat CASHA sabiex fi żmien xahar mid-data tas-sentenza huwa jneħhi kull diżordni jew inkonvenjent li huwa kkawża nhar it-28 ta' April 2021 jikkonforma ruħu mal-Liġi u konsegwentement jippristina l-ħajt tal-kwerelant billi jneħhilu l-pajp tal-elettriku u jirrintegralu l-pussess u dan taħt penali ta' għaxar Ewro għal kuljum ta' nuqqas.

C. L-APPELL INTERPOST

3. Illi l-appellant CASHA appella minn din is-sentenza fejn talab lil din il-Qorti sabiex joġġhobha tirriforma s-sentenza appellata billi tikkonfermaha f'dik il-parti fejn ma sabitx ħtija fl-appellant għat-tieni imputazzjoni dedotta kontra tiegħu u tirriformaha f'dik il-parti fejn sabiet ħtija fl-appellant għall-ewwel imputazzjoni u konsegwentement sabiex tilliberah minn kull ħtija u piena u dan wara li stqarr is-segwent:

Illi l-parte civile fix-xhieda tiegħu ma indikax il-ġurnata u l-ħin meta sar l-allegat xogħol u ġie mgħoddi l-pipe in kwistjoni. Illi l-akkuża miġjuba kontra l-imputat illum l-appellant tirrigwarda ġurnata partikolari biss ossia it-28 ta' April 2021 u l-ħin ta' 7.45. Illi għaladarba l-parte civile fix-xhieda tiegħu assolutament ma ndikax il-ġurnata partikolari u wisq anqas il-ħin bi preċiżjoni meta l-allegat xogħlijiet saru, allura jsegwi li l-akkuża ma setgħetx tiġi ppruvata u l-ewwel Qorti ma setgħetx issib ħtija.

D. IL-PARTI ĠENERALI

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Man ġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta

fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)¹ intqal:

kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi magħmul mill-ewwel Qorti jekk tasal għall-konkluzjoni li dik il-Qorti setgħet ragjonevolment u legalment tasal għall-konkluzjoni li tkun waslet għaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda tagħmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l-ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni tagħha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal għall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setgħetx ragjonevolment jew legalment tasal għall-konkluzjoni li tkun waslet għaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreg ix-xieħda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma tergax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati

---

¹ Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Ascias sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa** gie mistqarr li :

Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbax, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu għall-verdett li jkunu waslu għalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal għaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett tagħhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbax (ara per eżempju **Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Ascias sive Axiak** deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed** deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, **Ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino** deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u **Ir-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt** deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.²

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.
7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.
8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.³

---

² u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

³ Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Dicembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina**, 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Ascjak sive Axiak**, 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs**

9. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża:

id-deċiżjoni (dwar il-kredibbiltà tagħhom) tiffihalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittiehed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

10. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li jgħib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalità, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kolloxx, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.⁴ Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkuzata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

11. In oltre kif ġie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **II-Pulizija vs Joseph Thorne**:⁵

mhux kull konflitt fil-provi għandu awtomatikament iwassal għall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l-Qorti, f' każ ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali w tasal għall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

Raymond Psaila et, 12 ta' Mejju 1994; **II-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **II-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **II-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

⁴ Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet **II-Pulizija vs Joseph Bonavia** ppreseduta mill-Imħallf Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; **II-Pulizija vs Antoine Cutajar** ippreseduta mill-Imħallf Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; **II-Pulizija vs Carmel Spiteri** ippreseduta mill-Imħallf David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

⁵ Deċiża fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallf Joseph Galea Debono.

12. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tingieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll irreat ta' spergħur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.
13. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Inġliża fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.
14. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, sure fis-sistema Legali Inġliż,⁶ li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.
15. Fil-każ Inġliż **Majid**,⁷ Lord Moses stqarr hekk :
- Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

---

⁶ **R v Majid**, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2

⁷ *ibid.*

16. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown⁸ jgħidu s-segwenti:

In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being “sure”, in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

17. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.
18. U huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.
19. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħzlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-best evidence rule, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

Huwa prinċipju fundamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, għandu jressaq l-aħjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja

⁸ Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fundamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.

20. Illi l-Liġi tafda l-eżercizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżercizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżercizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttiġi il-piż li jixraq, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

21. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżercizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konkluzjonijiet milfuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwent:

Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, għalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati tagħna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu għaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

22. In definitiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, izda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "unsafe and unsatisfactory" fuq il-baży tar-rizultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma

tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "unsafe and unsatisfactory". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milfuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

E. IL-KONSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

23. Illi nhar it-28 ta' April 2021 għall-ħabta ta' 10.48hrs ġewwa l-Għassa tal-Pulizija ta' Raħal Ġdid, irraporta ċertu Godfrey CASHA sabiex jirraporta ħsarat li ġraw ġewwa 234B Triq Ninu Cremona, Raħal Ġdid. Huwa stqarr li aktar kmieni dakinhar ġab electrician sabiex isir pajp tad-dawl fejn dan taqqab ħofra minn ġol-kċina għal barra, niżżel pajp ġol-bitħa interna u klipjah. Qal ukoll li l-ġar, Jason Cachia, qabad u ġibed il-pajp fejn b'konsegwenza t'hekk l-istess pajp inqasam. Godfrey CASHA qal li l-pajp sar fuq il-ħajt tiegħu iżda l-ġar baqa' jsostni li hemmhekk kien tiegħu. Illi CASHA rraporta wkoll kif Cachia qallu li kien sejjer jagħtieh erbgħa u għoxrin siegħa sabiex ineħħi l-pajp inkella kien sejjer iqacċathulu hu. Il-mara ta' CASHA qalet ukoll li f'salt wieħed inqatgħa d-dawl.

24. Illi nhar it-28 ta' April 2021, nonche' fl-istess ġurnata, mar jagħmel rapport Jason Cachia rigward l-istess problema bejnu u bejn CASHA. Cachia rraporta li dakinhar, hekk kif mar ġewwa l-proprjeta' tiegħu bl-isem ta' Sea Speed House 232 Triq Ninu Cremona, Paola, sab pajp tal-conduit għaddej mill-arja tiegħu. Hu qal li kif fetaħ il-pajp sab li ġo fih kien għaddej wire tad-dawl. Qal ukoll li mar ikellem lil CASHA u hu kien irrispondieh li kien għamillu xi ħsara qabel u Jason wieġbu li jekk irid jista' jibgħatlu ittra bl-avukat. Jason Cachia žied jgħid ukoll li meta mar ikellem lil CASHA dan qallu 'Ara biss tmissu għax ħażin għalik.'

Ikkunsidrat

25. Illi skont dak li hemm imniżżel fil-verbali datati 27 ta' Settembru 2021 u l-10 ta' Jannar 2022, l-istess incident seħħ nhar it-28 ta' April 2021 ta lok għal żewġ azzjonijiet kriminali meħuda fil-konfront ta'

Godfrey CASHA nonche' l-appellant fil-proċeduri in diżamina, u fil-konfront ukoll ta' Jason Cachia, il-parte ċivile f'dawn il-proċeduri. Dan il-fatt jirriżulta wkoll mill-NPS Report 3/E/1469/2021 li jinsab f'foljo 3 tal-atti proċesswali. Illi wkoll, jirriżulta mill-imsemmija verbali li l-kawżi kontra CASHA u Cachia bdew mexjin flimkien tant li ġie mitlub mill-partijiet, u l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ordnat illi dawn l-istess kawżi jimxu kontestwalment.

26. Illi l-appellant jilmenta li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għamlet apprezzament ħażin tal-fatti u apprezzament skorrett tal-Liġi.

27. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) korrettement għamlet riferenza għall-elementi tar-reat ta' racion fattasi skont il-ġurisprudenza Maltija.

28. Din il-Qorti żżid li r-reat ta' racion fattasi huwa regolat mill-artikolu 85 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta u jaqra kif ġej:

Kull min bla ħsieb li jisraq, jew li jagħmel ħsara kontra l-liġi, iżda biss biex jeżerċita dritt li jippretendi li għandu, iġiegħel, bl-awtorita' tiegħu innifsu, lil xi ħadd iħallas dejn, jew jeżegwixxi obligazzjoni tkun xi tkun, jew ifixkel lil xi ħadd fil-pussess ta' ħwejjġu, jew iħott bini, jew jikser il-mixi talilma jew jieħu l-ilma għaliĥ, jew b'xi mod ieħor, kontra l-liġi, jindaħal fi ħwejjeġ ħaddieħor, jeħel meta jinstab ħati, il-piena ta' prigunerija minn xahar sa tlett xhur:...

29. Is-sors legali li fuqu dan ir-reat huwa msejjes huwa l-Artikolu 168 tal-Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie. Dan l-Artikolu fil-fatt kien jippreskrivi r-reat bħala vie di fatto u jsegwi:⁹

Chiunque senza oggetto di furto o di recar danno per ingiuria, ma solamente per l'esercizio di un preteso diritto, obblighi altri al pagamento di un debito, o alla soddisfazione di un'obbligazione qualunque, o disturbi un'altrui possesso, demolisca fabbricati, devii acque e simili, e' punito col primo al secondo grado di prigionia, salve le pene maggiori nel case di un reato per se stesso maggiore.

30. Huwa ċar li l-Artikolu 85 tal-Kodiċi Kriminali huwa pratikament identiku għal dak li kien viġenti fil-Leggi Penali del Codice pel Regno delle Due Sicilie. Dan ifisser li għall-fini tal-interpretazzjoni ta' dan ir-reat, din il-Qorti tista' tagħmel riferenza għal ġurisprudenza mhux biss Maltija iżda anke dik li tolqot dan l-artikolu fid-defunt Kodiċi tar-

---

⁹ 1 Napoli, Presso Angelo Trapani, 1819, fol 73 : De' reati contra l'amministr. pubblica, Sezione III, Dell'uso privato de' mezzi della pubblica' autorita'.

Renju taż-Żewġ Sqallijiet u Kodiċi esteri oħra li kienu konsoni ma' dan it-test tal-Liġi Borbonika.

31. Illi fil-kawża **Il-Pulizija versus Eileen Said** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-19 ta' Ġunju 2002 mill-Imħallef Joseph Galea Debono intqal:

Illi l-appellanti instabet haġta tar-reat ta' "ragion fattasi" jew dak li jissejjah "the exercise of a pretended right". Illi din l-azzjoni bazata fuq l-Artikolu 85 tal-Kap.9 tal-Liġijiet ta' Malta hija speci ta' zona grigja bejn il-kamp civili u dak kriminali, tant li Sir Andrew Jameson meta kien qed jigi abbozzat il-Kodiċi Penali Malti kien osserva fir-Rapport tiegħu fir-rigward li :- "It is doubtful whether acts of this kind would not be better left to the operation of the ordinary civil remedies by way of interdict of or claim for damages....." (Ara Prof. Sir Anthony Mamo - Notes on Criminal Law" (Parti Speċjali) Vol. II).

32. Minn qari tal-każijiet li jittrattaw dan is-sugġett il-Qorti tara li l-Qrati Maltin haġdu l-interpretazzjoni ta' dan l-Artikolu kemm b'mod konsoni ma dak mistqarr mill-Awturi dwar il-Kodiċi Borboniku, kif ukoll interpretaw dan l-Artikolu fl-ambitu aktar wiesa' tal-insenjament tal-Carrara, li kien qiegħed jikkummenta fuq il-Kodiċi Penali tar-Renju tal-Italja (jew il-Kodiċi Zanardelli). Dan jirriżulta li seħħ minha li għalkemm f'dawn il-Liġijiet ma hemmx l-identičita tal-lokuzzjoni tar-reat, baqgħet somiljanza wisq kbira bejniethom fir-rigward tal-elementi prinċipali tar-reat de quo.

33. It-test tal-Kodiċi Zanardelli relattiv għar-reat ta' ragion fattasi jaqra:-

286. Chiunque con violenze verso le persone, ed al solo oggetto di esercitare un preteso diritto, taluno a pagare un debito, o ad eseguire un' obbligazione qualunque, o, turba l'altrui possesso, demolisce fabbricati, devia abbatte alberi, siepi vive o ripari stabili sarà, punito:

1. Colla relegazione estensibile ad anni dieci, se, la violenza sarà, stata fatta con armi ed'accompagnata da percossa o ferita;
2. Col carcere non minore di tre mesi, se si sarà fatto uso d'armi, ma senza percosse nè ferite ovvero se siano intervenute percosse o ferite, ma senz'armi;
3. Col carcere estensibile a tre mesi, se 'la violenza sarà seguita senza percossa o ferita e senza armi.

Alla pena del carcere sarà aggiunta una multa estensibile sino al doppio del danno recato.

Sono salve in tutti i casi le maggiori' pene pei reati per se stessi più gravi.

287. Se la demolizione di fabbricati, o la deviazione d'acque, o l'abbattimento di alberi, siepi vive o ripari stabili, fu bensì commessa allo

scopo di esercitare un preteso diritto, ma non v'ebbe violenza verso le persone, il colpevole sarà punito con una multa non maggiore del doppio del danno recato.

34. Dan ir-reat isib postu taħt il-Capo 3 li jitratta r-reati li jikkostitwixxu disubbidjenza u nuqqasijiet oħra versu l-awtorita' pubblika. Il-Carrara jfisser dan ir-reat b'dan il-mod:

La ragion fattasi (1) e' il delitto di chiunque – credendo di avere un diritto sopra altro individuo lo esercita malgrado la opposizione vera o presunta di questo, pel fine di sostituire la sua forza privata all'awtorita' pubblica, senza per altro eccedere in violazioni speciali di altri diritti.¹⁰

35. Din id-definizzjoni tirrifletti wkoll l-elementi tar-reat, li skont l-istess Carrara huma:

1. o Un atto esterno che spogli altri di un bene che gode, e sia eseguito contro la opposizione o espressa o presunta di questo – 2.o Credenza di far quest'atto in esercizio di un diritto – 3.o Coscienza di fare di privato braccio quello che dovrebbe farsi per awtorita' di magistrati – 4.o Mancanza di titolo piu' grave.¹¹

36. Għalkemm ir-reat fil-Kodiċi Zanardelli mhux identiku għal dak misjub fil-Kodiċi Kriminali Malti u dak tar-Regno delle Due Sicilie, b'mod partikolari in kwantu jišhaq fuq element ieħor, ossija tal-vjolenza kontra persuna, l-elementi l-oħra, dak formali in primis jibqa' l-istess. Fil-kuntest legali Malti u dak Borboniku mhux meħtieġ li l-azzjoni tkun eżegwita bil-mezz tal-vjolenza. Iżda l-qofol tal-istess reat, kemm taħt il-Kodiċi Zanardelli kemm taħt dak Borboniku, jibqa' ppernjat fuq l-elementi li, fil-kuntest legali Malti, ġew elaborati mill-Qrati Maltin kemm f'sentenzi bħal dik mogħtija mill-Imħallef William Harding fil-każ **Il-Pulizija vs. Giuseppe Bonavia et** (App.Krim. 14.10.1944 , Vol.XXXII - IV , p.768) kif ukoll f'sentenzi aktar reċenti bħal dik mogħtija mill-Imħallef Lawrence Quintano fil-kawża **Il-Pulizija vs Anthony Zahra**, nhar l-20 ta' Ġunju 2014 li jirriflettu dawn l-elementi skont il-Carrara in kwantu ġew ritenuti li jinkludu:

- a) att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi, u li jkun sar bid-dissens esplicitu jew implicitu ta' dik il-persuna;
- b) l-imputat irid jemmen li qed jaġixxi bi dritt;
- c) ix-xjenza tal-imputat li qed jieħu b'idejh dak li suppost jieħu tramite l-proċess legali;
- d) li l-att ma jinkwadrax ruħu f'reat aktar gravi.

¹⁰ Esposizioni dei Delitti in specie – parte speciale del Programma del corso di diritto criminale, Volum 5, Lucca, 1868, paġna 486, paragrafu 2849.

¹¹ bid. Paġna 487, paragrafu 2850

37. Għalkemm din l-esposizzjoni tal-elementi tar-reat ta' ragon fattasi tirispekja dak mistqarr mill-Carrara fuq il-Kodiċi Penali Taljan kif muri aktar il-fuq, il-Qrati Maltin abraċċjaw ukoll l-interpretazzjoni t'awturi oħra, b'mod speċifiku dawk li jikkumentaw fuq ir-reat ta' ragon fattasi li kien misjub taħt il-Kodiċi Borboniku. Il-Qrati Maltin komplew jelaboraw kif il-fatti speċifiċi fil-każijiet speċifiċi għandhom jiġu interpretati sabiex ir-reat ta' ragon fattasi jkun jista' jiġi meqjus integrat.

38. Sabiex jiġi integrat ir-reat ta' ragon fattasi mhux biżżejjed li persuna tiġi turbata fil-pussess ta' fond jew jedd - ikun xi jkun dak il-pussess jew jedd – dment li jiġi pruvat li jkun hemm dak il-pussess jew jedd jew xi forma tiegħu. F'Malta, anke detenzjoni minn konjuġi ta' dar fuq mera tolleranza u li ġiet disturbata bl-azzjoni ta' bdil ta' serratura tal-bieb ta' barra dakinhar ta' meta l-Qorti iddekrétat l-annullament taż-żwieġ bejn il-konjuġi, ġiet ritenuta li tintegra r-reat ta' ragon fattasi u dan peress li kien hemm l-istatus quo li ġie abbużivament u arbitrarjament mibdul bl-azzjoni unilaterali tas-suġġett attiv minflok ma rrikorra għall-awtorizzazzjoni ġudizzjarja.¹²

39. Is-suġġett attiv ġie li **si e' fatto arbitrariamente ragione** u mhux sempliciment **si e' fatto ragione da se'**. Skont is-sentenza tal-Cassazione Penale, Sez. VI, sent. 11118 tat-22/11/1985 Mioli ġie deciż li r-reat ta' ragon fattasi mhux intiż li jikkastiga **chi si fa ragione da se' ma chi si fa arbitrariamente ragione**¹³ b'mod li jitturba l-istatus quo prevalenti fil-mument meta jsir l-att kriminali.

40. Skont il-Carmignani, li jikkummenta fuq il-Liġi fit-Toskana qabel l-unifikazzjoni tal-Italja, it-turbattiva tal-pussess ma tridx tkun waħda merament kostruttiva iżda jrid ikun hemm pussess **“attwali”** u li tkun l-azzjoni tat-terz li twassal għat-**turbattiva ta' dak l-istatus quo**:

879 Si hanno esempi di questo delitto, 1. Se un creditore riscuote con violenza dal suo debitore la somma dovutagli; 2. Se una cosa mobile od

---

¹² Ara, **Il-Pulizija vs Joseph Bongailas**, Qorti tal-Appell Kriminali, 22 t'Ottubru 2001 fejn intqal li : Mela dan l-Artikolu 85 tal-Kodiċi Kriminali, bl-ewwel rekwiżit tiegħu, kjarment iqis bhal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfjxkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, għalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux necessarjament ukoll il-propjeta' tagħha. Il-kelma pussess, għalhekk, tinkludi l-uzu jew dgawdija ta' dik il-haga.

¹³ Hawnhekk il-Qorti tal-Kassazzjoni rriteniet li ma kienx ġie integrat ir-reat ta' ragon fattasi fil-każ fejn il-proprietarju ta' stabbli biddel is-serratura ta' bieb t'aċċess għal uffiċini u b'hekk għalaq l-aċċess lillkerreġja tal-istess uffiċini u li kienu ġew inutilment diffidati milli jiżvolġu fil-fondi mikrija rispettivament l-attivita' li għaliha kienu krew u li wara ġew diffidati milli jwetquha

immobile creduta propria vien tolta violentemente a chi ne e' in attuale possesso; 3. Se un colono, finita la locazione, ricusa di lasciare il fondo;....¹⁴

41. Din il-Qorti għalhekk trid tindaga wkoll x'kien l-istatus quo fil-perjodu rilevanti għall-kawża u jekk allura l-pussess reklammat mill-parti ċivile kienx wieħed attwali fis-sens hawn fuq deskritt. Skont l-**Arabia**¹⁵ l-azzjoni tar-ragion fattasi mhix intiża li tissanzjona t-turbativa tal-pussess per se iżda tippenalizza l-użu ta' mezzi kompetenti lill-awtorita' pubblika bis-sostituzzjoni tagħhom bl-azzjoni unilaterali da parti tal-privat:

Il che da una parte dimosta che il reato non ista' nella turbativa del possesso, ma nell'uso de' mezzi dell'autorita' pubblica. Ma perche' intervenga l'autorita' pubblica a porre in atto l'esercizio dell'altrui diritto, sono fuor di dubbio necessariamente due cose, a) che il diritto sia reale, b) che ne sia controverso l'esercizio.

42. L-Arabia kien qiegħed jikkoncentra fuq il-Liġi Borbonika tal-**vie di fatto** - identika għal dik Maltija in materia - u li trid tiġi interpretata wkoll fl-isfond ta' dawk l-elementi li l-Qrati Maltin saħqu fuqhom matul is-snin – u li kif intwera' ibbażaw fuq ir-reat simili ħafna ta' ragion fattasi fil-Kodiċi Zanardelli.

43. Jirriżulta ċar, anke mill-ġurisprudenza fuq il-Kodiċi Penali Taljan, li l-oġġett ġuridiku tutelat mir-reat ta' ragion fattasi għadu dibattut u jifred lill-ġuristi fl-opinjonijiet tagħhom. Il-kurrent tradizzjonali jsostni li dan ir-reat huwa msejjes fuq il-vjolazzjoni tal-monopolju ġurisdizzjonali magħmula bl-azzjoni unilaterali tas-suġġett attiv billi dan, **minflok - kif obbligat jagħmel - jirrikorri għall-ġurisdizzjoni tal-awtorita tal-Qrati, jagħzel li jaġixxi minn jeddu biex jieħu dak id-dritt li jippretendi li għandu mingħajr ma jadixxi lill-Awtorita Ġudizzjarja kompetenti**. Hemm imbagħad il-kurrent ta' ħsieb l-ieħor li jikkoncentra aktar fuq l-aspett li l-offiż fir-reat tar-ragion fattasi huwa **l-istatus quo** tal-pussess tad-drittijiet; l-istatus quo intiż bħala l-istat ta' fatt fejn persuna tkun qed teżerċita dritt fuq oġġett anke jekk tkun titolari **apparentia iuris**, u fejn allura l-azzjoni turbattiva tas-suġġett attiv tiddisturba dan l-istatus quo ta' pussess anke bażat fuq **apparentia iuris**.

---

¹⁴ 6 Enfazi mizjuda – Elementi di Diritto Criminale, Giovanni Carmignani, Traduzione italiana sulla quinta edizione di Pisa del Profs. Caruana Dingli, Milano, 1863, fol 318.

¹⁵ I Principi del Diritto Penale applicati al Codice delle Due Sicilie, Francesco Saverio Arabia, Vol 3, Napoli 1858, Parte III, Art. 164 a 173, pagina 45.

44. Inoltre, skont il-Carrara “**qui continuat non attentat**”¹⁶ u dan jagħmel sens fil-loġika tal-Carrara u tar-reat innifsu għaliex skont kif jgħid l-istess awtur fil-paragrafu 2851 tal-Opra hawn fuq ċitata:

L'atto esterno deve privare altro contro sua voglia di un bene che gode. Chi e' nell'attuale godimento di un bene e continua a goderne a dispetto di chi non voglia non delinque; perche' la legge protegge lo stato quo, il quale non puo' variarsi tranne per consenso degl'interessati, o per decreto dell'autorita' giudiciale.

45. Dan huwa wkoll rifless fil-ġurisprudenza Taljana aktar reċenti minn fejn jirriżulta li:

Si e' conseguentemente precisato che ... autore del delitto puo' essere soltanto chi non si trova nel possesso della cosa, poiche solo in tal caso si puo' verificare quella turbativa nel godimento di fatto che costituisce uno degli elementi essenziali del reato (tra le piu' recenti, Cass. VI 13.11.81, Papa, G PEN 1982, II, 648; Cass. VI 7.5.85, Spallina', CP 1986, 1766; Cass. VI 26.3.85 Pirola, CP1986, 1935). In effetti, soprattutto dalla circostanza che il diritto deve essere si ricava come gli elementi sopra indicati descrivano innanzitutto come presupposto del reato l'esistenza di un conflitto di pretese, ovvero il requisito della contenziosita' del diritto.¹⁷

46. Illi din il-ġurisprudenza hija riflessa fil-ġurisprudenza Maltija, li kif intwera, tqis l-elementi tar-raġion fattasi bħala li huma s-segwenti:

- a) att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi u li jkun sar bid-dissens esplicitu jew implicitu ta' dik il-persuna;
- b) l-imputat irid jemmen li qed jagixxi bi dritt;
- c) ix-xjenza tal-imputat li qed jiehu b'idejh dak li suppost jiehu tramite l-process legali;
- d) li l-att ma jinkwadrix ruhu f'reat aktar gravi; Inoltre, ir-reat ma jissustix meta l-att materjali jikkonsisti fir-ritenzjoni ta' pussess li dak li jkun gja kellu.¹⁸

47. Mistqarra dawn il-prinċipji, bħala Qorti ta' reviżjoni din il-Qorti kwindi jeħtieġilha tindaga jekk l-elementi li jridu jirrikorru sabiex jiġi kostitwit ir-reat ta' raġion fattasi ai termini tal-Artikolu 85(1) tal-Kodiċi Kriminali ġewx sodisfaċentement ippruvati mill-kwadru probatorju illi għandha quddiemha. Għal dak li jirrigwarda l-ewwel element, il-

¹⁶ Ara Programma, Vol. 5, pagna 488

¹⁷ Codice Penale, Tullio Padovani, op. cit. a fol 2611 taħt il-vuċi “soggetto attivo”.

¹⁸ Ara **Il-Pulizija vs. Anthony Zahra** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef Lawrence Quintano u datata l-20 ta' Ġunju 2014. Ara wkoll fost oħrajn **Il-Pulizija vs. Mario Bezzina**, deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef David Scicluna u datata 26 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs. Michael Lungaro**, deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata l-15 ta' Mejju 2003 u **Il-Pulizija vs Eileen Said** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali preseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono u datata d-19 ta' Ġunju 2002.

ġurisprudenza prevalenti tal-Qrati tagħna tabbraċċja d-definizzjoni ta' 'tgawdija' fis-sens wiesgħa ta' 'pussess sempliċi'. Il-Carmignani saħansitra jmur pass oltre għax jiddefinixxi dan il-'pussess' bħala wieħed attwali hekk kif il-kwerelant neċessarjament irid jipprova li fil-mument li seħħ l-att spoljattiv huwa kien qiegħed jagħmel użu mill-ħaġa spoljata. Hekk per eżempju nsibu fil-kawża **Il-Pulizija vs. Joseph Bongailas** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-22 ta' Ottubru 2001:

L-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali li jitratta dwar ir-ragion fattasi, bl-ewwel rekwizit tiegħu, kjarament iqis bhal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, ghalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux neċessarjament ukoll il-propjeta' tagħha. Il-kelma pussess, ghalhekk, tinkludi l-uzu jew dgawdija ta' dik il-haga....Li hu importanti, ai fini ta' l-Artikolu 85 tal-Kap. 9, **dejjem riferibbilment għall-ewwel element kostituttiv tiegħu huwa jekk effettivament sa dik in-nhar li sar dan l-allegat att ta' spoll mill-appellant, kellhomx il-kwerelanti l-pussess, ossija l-uzu u/jew id-dgawdija tal-fond in kwistjoni.**

48. B'hekk il-fatt li persuna jkollha titolu fuq il-propjeta ma jipprekludihex milli tkun passibbli għar-reat ta' ragion fattasi fil-każijiet kongruwi. Ir-reat jista' jissusisti wkoll f'każ li l-persuna affetta mill-azzjoni tas-suġġett attiv setgħa kellha biss is-sempliċi pussess jew detenzjoni tal-propjeta in kwistjoni jew saħansitra meta sempliċiment ikollha d-dritt li tgawdi jew tuża l-propjeta' in kwistjoni u, minħabba l-azzjoni tas-suġġett attiv, hi ma tkunx tista' tkompli b'dan l-użu jew tgawdija tal-istess oġġett.

49. Ukoll fl-appell **Il-Pulizija vs. John Vassallo**,¹⁹ il-Qorti tal-Appell Kriminali qieset illi:

Taht l-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali ma hemm ebda bzonn illi jigi ppruvat xi element ta' pussess aktar sostanzjali minn hekk. Id-dicitura ta' l-artikolu hija cara u l-legislatur certament ried illi jigi evitat kull tfixkil, hu ta' liema natura hu, anki fis-sempliċi pussess. Tali pussess jinkludi wkoll kif gie ripetutament deciz minn din il-Qorti, anke s-sempliċi drittijiet normalment kompetenti lill-persuni koncernati.

50. Fil-kawża **Il-Pulizija vs. Mario Lungaro**, deċiża nhar il-15 ta' Novembru 1996, il-Qorti tal-Appell Kriminali stqarret is-segwenti fuq dan l-element ta' pussess:

---

¹⁹ Qorti tal-Appell Kriminali, preseduta mill-Imħallef Godwin Muscat Azzopardi u datata 22 ta' Marzu 1991

Għall-finijiet tar-reat ta' ragon fattasi "il-pussess materjali, jew detenzjoni, hu sufficjenti għall-avverament tal-ipotesi tal-ligi" (ara appell kriminali II-Pulizija vs George Zahra, 16 ta' Lulju 1958 - Vol. XLII.iv. 1453). Min ikollu oggett misluf lilu għat-tgawdija tiegħu għandu l-pussess materjali ta' dak l-oggett. Taht l-artikolu 85 tal-Kodici Kriminali ma hemm ebda bżonn li jiġi pruvat xi element ta' pussess aktar sostanzjali minn hekk.

51. L-istess ingħad mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża **II-Pulizija vs. Carmel Azzopardi** deċiża nhar il-11 ta' Frar 2013:

Mela dan l-Artikolu 85 tal-Kodici Kriminali, bl-ewwel rekwizit tiegħu, kjarament iqis bħal agir kriminali kull att ta' xi hadd li jfixxkel lil xi haddiehor fil-pussess ta' xi haga li qed igawdi. L-imsemmi artikolu, għalhekk, jittutela l-pussess tal-haga u mhux neċessarjament ukoll il-propjeta' taqħha. Il-kelma pussess, għalhekk, tinkludi l-użu jew tgawdija ta' dik il-haga. (II-Pulizija vs Joseph Bongailas 22 t'Ottubru, 2001).

52. Iżda anke f'dan l-isfond ta' jeddijiet possessorji jibqa' l-fatt li mhux kull vjolazzjoni tal-pussess tista' tintegra r-reat ta' ragon fattasi. Għalkemm att spoljattiv jista' jkun ċivilment rilevanti, mill-banda oħra l-istess att mhux bilfors iwassal għall-integrazzjoni tar-reat ta' ragon fattasi. Ir-reat ta' ragon fattasi mhux qiegħed hemm bħala sostitut għall-actio spoliij ċivili jew għal xi forma t'azzjoni possessorja jew petitorja fil-fora ċivili.

53. Fil-fatt, l-appell kriminali **II-Pulizija vs. Anthony Zahra** ċitat iżjed il-fuq jillustra dan b'mod ċar fis-sens li l-att estern li jimpedixxi persuna oħra minn dritt li hija tgawdi irid ikun sar bid-dissens esplicitu jew implicitu ta' dik il-persuna. Il-kwistjoni tal-kontroversja bejn il-partijiet rigward dak l-att estern trid allura tirriżulta fis-sens li jkun irid jiġi pruvat sufficjentement mill-Prosekuzzjoni li fil-każ in disamina kien hemm kawża ta' dissens esplicitu jew implicitu ta' dik il-persuna li tkun qegħda tipprotesta l-att spoljattiv. Tali kontroversja trid tkun pruvata li teżisti qabel l-att jew konkomitanti l-att spoljattiv.

54. Kemm dan huwa meħtieġ biex ikun jista' jiġi meqjus integrat ir-reat ta' ragon fattasi jirriżulta wkoll sa minn żmien il-Kodiċi Borboniku li kien jishaq fuq l-importanza li tkun ravviżata din il-kontroversja jew kontenzjożita ta' drittijiet b'mod li allura l-aġent tar-reat ikun fil-fatt jista' jiġi mixli li ħa l-Liġi b'idejh. Skont l-Arabia, din tirriżulta meta jkun hemm is-segwent:

Ma che s'intende per dritto posto in controversia? Ogni dritto il cui esercizio e' chiaramente e solennemente controvertito, sia con un fatto giudiziale, sia con un fatto materiale, che l'altro aveva dritto almeno apparente di fare. Si supponga p.e. che Tizio abbia concesso a Caio la facolta' di passare del

suo fondo per certo tempo e con certe condizioni. Se essi venissero in controversia sull'esercizio di questa facoltà, e Caio citasse Tizio innanzi al magistrato per farsi conservare nel diritto di passaggio, Tizio incorrerebbe nell'art. 168 se facesse qualche opera per cui il passaggio fosse turbato. Abbia o non abbia diritto, viola la legge facendo ciò si spetta all'autorità pubblica già invocata. Per lo contrario, se prima che Caio adisca il magistrato, Tizio pone una siepe o un cancello o altro segno visibile, che chiaramente pone in controversia la facoltà di Caio, questi incorre nell'art. 168, se invece di adire il magistrato, rompa la siepe o il cancello e passi, abbia o non abbia diritto. Nel che notisi che il porre il cancello che fece Tizio può essere ingiusto, e quindi una turbativa del possesso di Caio, ma egli non può essere astretto che con la sole azione civile, perché quando pose il detto cancello, non doveva distruggere alcun segno visibile del possesso di Caio, onde è presunta buona fede, non essendovi stata controversia di cui vi siano segni tali, che tolgano ogni dubbio sulla volontà dell'altro di contraddirgli il possesso, onde si debba aver ricorso all'autorità. Gli elementi dunque del reato dell'art. 168 sono a) uno de' datti materiali in esso descritti, e tassativamente nominati, cioè costringere a pagare un debito, turbare il possesso ec. b) che ciò sia fatto per l'esercizio di un diritto messo in controversia e così che sia richiesta l'opera dell'autorità pubblica a deciderla, poco importando se questo diritto sia o non sia reale; solo che sia chiaramente controvertito.

55. F'dan il-każ l-appellant setgħa kien verament ikkommetta azzjoni li tmur kontra d-drittijiet possessorji tal-parte civile. Iżda b'daqshekk ma jfissirx li awtomatikament ikun ġie wkoll integrat ir-reat tar-ragion fattasi minnu. Dan peress li ma jirriżultax pruvat sal-grad rikjest mill-Liġi li f'dan il-każ kien hemm xi kontroversja preċedenti bejn il-partijiet dwar tali pussess jew dwar xi azzjoni oħra tal-appellant fil-konfront ta' dak il-pussess, u li minkejja l-għarfien tal-eżistenza tal-istess kontroversja l-appellant jagħżel li minflok jirrikorri għas-soluzzjoni tal-vertenza quddiem l-Awtorità Ġudizzjarja, huwa jagħżel arbitrarjament li "jieħu l-Liġi b'idejh". Jikkommetti ragion fattasi mhux "**chi si fa ragione da se' ma chi si fa arbitrariamente ragione**". L-element tal-arbitrarjeta fid-deċiżjoni tal-appellant imnissla mill-evidenza ta' kontroversja preċedenti jew konkomitanti relattiva għall-pussess tal-parte civile jew l-azzjoni tal-appellant relattiva għall-istess ma ġietx pruvata sal-grad rikjest mill-Liġi f'dan il-każ.
56. Għalhekk il-kwistjoni de quo bejn il-partijiet għalkemm tista' tkun altament rilevanti *civiliter* mhix persegwibbli *poenalibus* f'dan il-każ.
57. Għaldaqstant, din il-Qorti ma tistax tqis li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment tasal għal deċiżjoni ta'

ħtija fil-konfront ta' CASHA għal din l-ewwel imputazzjoni hekk kif miġjuba.

DECIDE

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda tiddeċiedi billi filwaqt tilqa' l-appell u filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata f'dik il-parti fejn ma sabitx ħtija fl-appellant għat-tieni imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu, tħassar is-sentenza appellata in kwantu sejbien ta' ħtija f'din it-tieni imputazzjoni u tillibera lill-appellant CASHA minn kull ħtija u piena skont il-Liġi; b'dan pero li tali deċiżjoni qegħda espressament issir mingħajr preġudizzju għal kwalunkwe jeddijiet ċivili kompetenti lil parte civile f'dan il-każ.

Aaron M. Bugeja
Imħallef